

Т. Шевченка. – 2011. – № 16 (227), ч. II. – С. 146–150.

16. Шумейко О.В. Мовна репрезентація концепту «страх» у художньому дискурсі (на матеріалі сучасної американської англійської мови) / О.В. Шумейко // Там само. – С. 150–154.

17. Яскевіч Ю.В. Концепт «страх» в українській, англійській і французькій мовах / Ю.В. Яскевіч // Вісн. Луганського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – 2012. – № 9 (244). – С. 117–124.

УДК 811.111:81'38

СТИЛІСТИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО РЕЧЕННЯ

Світлана Яців
(Івано-Франківськ, Україна)

У статті розглядаються особливості перекладу стилістичних та прагматичних ідіом та фразеологізмів.

Ключові слова: фразеологізми, переклад, стилістичні та прагматичні одиниці, ідіоми.

В статье рассматриваются особенности перевода стилистических и прагматических идиом и фразеологизмов.

Ключевые слова: фразеологизмы, перевод, стилистические и прагматические единицы, идиомы.

The article deals with the peculiarities of translation of the stylistic and pragmatic idioms and idiomatic expressions.

Key words: phraseologisms, translation, stylistic and pragmatic units, idioms.

Постановка проблеми. Фразеологізми – скарби мовної образності – передають найтонші відтінки душевних порухів, обарвлюють висловлене в національний колорит. Вивчення фразеологізмів поширює знання про безмежний світ людини, поповнює мовний запас своєрідними крилатими словами. Добірна, фразеологічно багата мова не лише навчає, а й виховує, відкриває глибини мови.

Аналіз останніх досліджень. Фразеологія як наука виникла лише на початку ХХ століття. На сьогоднішній день нез'ясованими залишаються питання про статус фразеології, хто є основоположником даної дисципліни та велика кількість проблем з теорії даної науки. До нерозв'язаних питань належать невизначеність терміну фразеологічної одиниці та предмету фразеології. Нез'ясованою залишається теорія еквівалентності, проблема слівності компонентів та інші. Науковий пошук у цих напрямках

продовжується. Досить плідними є дослідження вітчизняних (зокрема російських та українських) мовознавців. Розробкою питань теорії фразеології займалися В.В. Виноградов, Л.А. Булаховський, В.Л. Архангельський, В.М. Мокієнко, В.П. Жуков, В.Г. Гак, Л.Г. Скрипник, М.Ф. Алефіренко, Л.Г. Авксентьєв, М.Т. Демський. Такі лінгвісти як О.І. Смирницький, О.В. Кунін, Н.М. Амосова, А.І. Альохіна досліджували фразеологію англійської мови. Серед західних мовознавців слід відзначити Ш. Баллі та Л.П. Сміта. На жаль, на заході приділяється дуже мало уваги цій галузі мовознавства.

Метою даної роботи: є визначення особливостей перекладу стилістичних та прагматичних ідіом та фразеологізмів.

Таким чином, фразеологічні елементи можуть становити певні труднощі для перекладу. Наприклад, через те, що перекладач може не ідентифікувати фразеологізм, прийнявши його за звичайне неідіоматичне сполучення слів, або ж невірно визначити його значення. Яке не є, звичайно простою сумою його складових.

Виклад основного матеріалу. Фразеологізми – одна з універсальних мовленнєвих одиниць. В них знаходимо відображення історії народу, своєрідність його культури та побуту [12, с. 5]. У фразотворенні величезну роль відіграє людський фактор, тому що переважна більшість фразеологізмів пов'язана з людиною, різними сферами її діяльності. Ш. Баллі стверджував: «Віковічна недосконалість людського розуму виявляється також і в тому, що людина завжди прагне одухотворити усе, що її оточує. Вона не може уявити собі, що природа мертва та бездушна; її уява постійно наділяє життям неживі предмети, але це ще не все: людина постійно наділяє предмети зовнішнього світу рисами та прагненнями, властивими її особистості» [цит. за: 8, с.130-134].

Методи дослідження. Фразеологія – надзвичайно складне явище, вивчення якого потребує свого методу дослідження, а також використання даних інших наук – лексикології, граматики, стилістики, фонетики, історії мови, історії, філософії, логіки та країнознавства [6, с. 5-6]. Тому, при перекладі фразеологізмів та ідіом рідною мовою, потрібно підбирати вислови та мовні кліше, які відповідають саме менталітету та культурі мови перекладу.

Помилка, наприклад, студентів, а іноді і перекладачів полягає у перекладі фразеологізмів методом кальки (дослівний переклад).

В.В. Виноградов виділив три типи фразеологічних одиниць:

1. Фразеологічні зрощення або ідіоми – немотивовані одиниці, які виступають як еквіваленти слів: *to go between* (бути посередником), *a quiet wedding* (негучне весілля), *to be dead with cold* (промерзнути до кісток).

2. Фразеологічні єдності – мотивовані одиниці з єдиним цілісним значенням, яке виникає із злиття значень лексичних компонентів: *hort of plenty* (повна чаша), *to rise to the occasion* (бути на висоті), *to do somebody proud* (надавати честь комусь).

3. Фразеологічні сполучення – звороти, в яких в одного з компонентів фразеологічно пов'язане значення, яке виявляється лише у зв'язку з чітко визначеним колом понять та їх мовних значень. Наприклад: набирати страху, давитися зі сміху.

До трьох типів фразеологічних одиниць Н.М. Шанський додав ще один – фразеологічні вирази: *To share one's last shirt with somebody* – поділитися останньою сорочкою. *If you run after two hares, you wil catch neither* – якщо поженешся за двома зайцями, жодного не спіймаєш.

А.К. Смірницький виділяє фразеологічні одиниці та ідіоми. До фразеологічних одиниць належать звороти типу: *to get up, to fall in love*. Ідіоми засновано на перенесенні значення, метафорі, яка ясно усвідомлюється об'єктом мовлення. Наприклад: *To take the bull by the horns* – узяти бика за роги; діяти рішуче. *Dead as doornail* – без жодних ознак життя. Беручи до уваги вищезазначене, головним завданням теоретичних досліджень у царині перекладу є формулювання чітких принципів перекладу фразеологізмів, ідіом, фразеологічних сполучень, враховуючи їх походження [цит. за: 2, с.138-139].

Фразеологізми можуть бути суто англійськими та запозиченими. До перших належать: *to bite off more than one can chew*, що може бути перекладене як «узяти до рота більше, ніж можеш проковтнути» (дослівний переклад), або узятися за справу, яка тобі не під силу; не розрахував своїх сил, або ж горішок не по зубах.

Протягом століть в Англії читали та цитували Біблію. Не тільки окремі слова, але й цілі ідіоматичні вирази увійшли до англійської мови з її сторінок [2, с.130-131]: *at the eleventh hour* - в останню хвилину; *can the leopard change his sports?* – хіба може леопард змінити свої плями? Такий вираз використовується у випадку, коли людина не бажає змінюватись на краще або не дотримує правил поведінки, прийнятих цим суспільством. Тоді потрібно перекладати так: горбуна могила виправить. Фразеологічний зворот *cast pearls before swine* перекладається як не розсипайте перл своїх перед свинями. Значення цього фразеологізму таке: не розкривати свої духовні цінності перед людьми, які цього не варті.

Значення фразеологізмів біблійного походження часто не збігаються з думкою, яку хотіли висловити автори Біблії. Щоб зрозуміти автора біблійної книги, потрібно аналізувати її повністю. Зворот *to kill the fatted calf* у притчі про блудного сина застосовується в буквальному значенні «вбити відгодоване теля». Пізніше цей зворот набув нового значення: пригостити найкращим, що є у домі.

Фразеологічні запозичення з німецької мови: *blood and iron* – (пряме значення фразеологізм) – залізо та кров, переносне значення – безжальне застосування сили; *speech is silvern silence is golden* – слово – срібло, мовчання – золото. Є кілька запозичень з іспанської мови: *the fifth column* – п'ята колона, який виник під час громадянської війни в Іспанії, коли фашистський генерал Мола заявив у зверненні до населення, що у нього є п'ята колона. Італійські запозичення: *every dog is a lion at home* – всяк кулик своїм болотом хвалиться; з китайської мови: *to lose face* – втратити престиж.

Щоб адекватно перекласти, перекладачі повинні дотримуватись таких етапів:

1. Прочитати уважно фразеологізми.
2. Виписати всі незнайомі слова та зробити переклад, використовуючи

словник.

3. Зіставити приблизний переклад із контекстом.

4. Дати переклад фразеологізму з урахуванням особливостей менталітету та культури рідної мови, літературних та історичних норм.

Наприклад, ідіома *to eat somebody* не може бути перекладена дослівно «їсти когось» у контексті:

- *I don't want to talk right now. – What's eating you?*

- *Nothing. I'll talk to you later.*

Враховуючи реалії та літературні норми рідної мови і не відходячи від контексту, зберігаючи зміст діалогу, *to eat somebody* може бути перекладене як: що тебе гризе? або згідно з культурою розмовного стилю – яка муха тебе вкусила?

Застосування цих рекомендацій, наведених вище, може дати змогу поглибити знання про культуру та традиції народу, мова якого вивчається, удосконалювати вивчення мови в оригіналі, формувати розуміння та вміння відчувати логіку мовлення, збагатити наш світогляд, навчити адекватно та своєрідно відображати власні думки, використовуючи ідіоми та фразеологічні єдності.

Висновки. Фразеологія – надзвичайно складне явище, вивчення якого потребує свого методу дослідження, а також використання даних інших наук – лексикології, граматики, стилістики, фонетики, історії мови, історії, філософії, логіки та країнознавства [6, с.5-6]. Тому, при перекладі фразеологізмів та ідіом рідною мовою, потрібно підбирати вислови та мовні кліше, які відповідають саме менталітету та культурі мови перекладу.

Однією з основних особливостей фразеологічних одиниць, яка відрізняє їх від вільних словосполучень, є ідеомаїчність. Саме через цю характеристику загальне значення фразеологізму не дорівнює сумарному значенню його компонентів, часто це значення не має нічого спільного із значеннями слів, які входять до нього, наприклад: *to show white feather* – бути боягузом.

У фразеологізмах часто міститься метафоричний елемент. їх не можна перекладати дослівно. У багатьох випадках вони мають явно виражене національне забарвлення. Це все та ряд інших факторів призводить до того, що фразеологічні одиниці часто не мають абсолютних відповідників в іншій мові. Складність перекладу ідіом полягає у тому, що перекладач повинен уміти їх розпізнати і підшукати відповідний український варіант.

Отже, фразеологічний склад мови складає труднощі для засвоєння при опануванні іншої мови. Вживання фразеологізму потребує знання мовних ситуацій і самої форми стійкого сполучення. Цю складність інколи пояснюють тим, що вивчаючий не знає, як певний фразеологізм набрав сучасної нам форми. Однак, поряд з труднощами засвоєння, фразеологічні одиниці відбивають особливості і оригінальність граматичної і семантичної структури самих сполучень, які разом з іншими мовними засобами складають лексичне багатство і духовну спадщину народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алимпиева Р.В. Семантическая значимость слова и структура лексико-семантической группы / Р. В. Алимпиева. – Л., 1996. – 178 с.
2. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии / Н.Н. Амосова – Л.: Изд-во ЛГУ, 1983. – 150 с.
3. Баран Я. Фразеологія у системі мови / Я. Баран. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1997. – 176 с.
4. Баран Я.А. Про специфіку системних особливостей фразеологізмів / Я.А. Баран // Семантика мови і тексту: матеріали міжвузівської наукової конференції 23-25 жовтня 1990 р. – Івано-Франківськ, 1996. – С. 9-11.
5. Верба Л.Г. Порівняльна лексикологія англійської і української мов / Л.Г. Верба. – Вінниця: Нова Книга, 2008. – 248 с.
6. Вердиева З.Н. Семантические поля в современном английском языке / З.Н. Вердиева. – М.: Высшая школа, 1996. – 120 с.
7. Гвишиани Н.Б. Основные фразеологические категории современного английского языка / Н.Б. Гвишиани // Полифункциональные слова в языке и речи. – М., 1994. – С.65-77.
8. Дорошенко С. І. Загальне мовознавство: навч. посібник / С. І. Дорошенко – К.: ЦНЛ, 2006. – 288 с.
9. Дубенко О.Ю. Порівняльна стилістика англійської та української мов / О.Ю. Дубенко. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 224 с.
10. Єфімов Л.П. Стилiстика англiйської мови i дискусiйний аналіз. Навчально-методичний посiбник. / Л.П. Єфімов. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 240 с.
11. Жуков В.П. Семантика фразеологических единиц / В.П. Жуков. – М.: Просвещение, 1997. – 136 с.
12. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В.І. Карабан. – Вінниця: Нова Книга, 2004. – 576 с.